

Ert datum:
2020-01-24

Datum:
2020-02-25

Er ref:
Fi/2019/03441/SFÖ

Diarienummer:
UHM-2020-0029

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia
fi.ofa.sfo@regeringskansliet.se

Med tillit följer bättre resultat – tillitsbaserad styrning och ledning i staten (SOU 2019:43)

Upphandlingsmyndighetens uppdrag är bland annat att verka för rättssäkra, effektiva och hållbara upphandlingar till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling.

Detta betänkande har inte remitterats till Upphandlingsmyndigheten, men eftersom vi enligt vår instruktion ska bistå regeringen med underlag för utvecklingen av den offentliga upphandlingen yttrar vi oss även över detta betänkande.

Upphandlingsmyndighetens tidigare remissvar

Upphandlingsmyndigheten har tidigare yttrat sig över Tillitsdelegationens betänkanden *Med tillit växer handlingsutrymmet (SOU 2018:47)* och *En lärande tillsyn (SOU 2018:48)*.¹ I det remissvaret framhöll Upphandlingsmyndigheten att vi är positiva till en styrning som tar tillvara medarbetarnas kompetens, kunskap och engagemang. Vi saknade dock en fördjupad analys av hur sådan tillitsbaserad styrning påverkar upphandling och inköpsprocessen. Särskilt ansåg vi att det saknades en mer omfattande beskrivning av upphandlingsfunktionens roll och ställning i organisationen och relationen till externa aktörer för att medborgarna ska få god välfärd. Eftersom leverantörsrelationer är en viktig del i styrning och utförande ansåg vi att det är angeläget att de frågor som berörs i utredningen betraktas i ett helhetsperspektiv. Vidare betonade vi vikten av att inköp och upphandling betraktas som en integrerad del av verksamheten, i synnerhet vad gäller upphandling av välfärdstjänster.

¹ Dnr UHM-2018-0249.

Ert datum:
2020-01-24

Datum:
2020-02-25

Er ref:
Fi/2019/03441/SFÖ

Diarienummer:
UHM-2020-0029

Det aktuella betänkandet

I nu aktuellt betänkande beskriver Tillitsdelegationen ett antal lärande exempel på tillitsbaserad styrning och ledning från statlig sektor. Vidare tar delegationen upp vilka hinder och utvecklingsområden som finns för en mer tillitsbaserad styrning och ledning i myndigheterna.

Delegationen lämnar två förslag om det fortsatta arbetet:

1. Att det inrättas ett stöd till statliga myndigheter för att utveckla en mer tillitsbaserad styrning och ledning. Stödet ska bestå av information och kunskap om tillitsbaserad styrning och ledning, en plattform för erfarenhetsutbyte och samarbete, processtöd samt kompetensutveckling. Arbetsgivarverket föreslås få i uppdrag att tillhandahålla detta stöd.
2. Att det inrättas en kommitté som får i uppdrag att skapa en arena för att kunna överväga och identifiera lösningar på komplexa samhällsutmaningar.

Tillitsdelegationens fortsatta arbete

Enligt sina tilläggsdirektiv ska Tillitsdelegationen senast den 2 maj 2020 lämna förslag till hur och när en gemensam obligatorisk introduktionsutbildning för statsanställda kan införas.² Av förslaget ska det framgå vilka huvudsakliga delmoment som utbildningen ska innehålla, särskilt avseende de grundläggande rättsprinciper och regelverk som gäller i statsförvaltningen och för rollen som statsanställd.

Offentlig upphandling är central för myndigheternas verksamhetsutveckling

Upphandlingsmyndighets upphandlingsstöd ska bland annat inriktas på att upphandlingar hanteras strategiskt.³ I regeringens nationella upphandlingsstrategi framhålls att offentlig upphandling är en viktig del av regeringens förvaltningspolitik samt att en strategisk användning av upphandling är en förutsättning för att myndigheten eller enheten ska kunna nå sina verksamhetsmål. Vidare poängteras att inköp är en viktig del av verksamhetsutvecklingen i offentlig verksamhet.⁴

De offentliga inköpen beräknas uppgå till ca 700 miljarder kronor om året eller ca en sjättedel av Sveriges BNP. Av dessa inköp stod statlig sektor för nästan en femtedel.⁵ Som en jämförelse kan nämnas att statens lönekostnader år 2018 var ca 134 miljarder kronor.⁶ Samtidigt uppgick de statliga utbetalningarna till utomstående aktörer samma år till 231 miljarder kronor.⁷ Detta är ett grovt men illustrativt mått på den privata sektorns betydelse för den verksamhet som bedrivs av de statliga myndigheterna.

² Dir. 2019:5.

³ 2 § första punkten förordningen (2015:527) med instruktion för Upphandlingsmyndigheten.

⁴ Regeringen, *Nationella upphandlingsstrategin*, s. 4 och 10–11.

⁵ *Statistik om offentlig upphandling 2019*, Upphandlingsmyndigheten rapport 2019:5, Konkurrensverket rapport 2019:3, s. 72.

⁶ Ekonomistyrningsverket, *Rapport Statens resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys m.m. – del av ESV:s underlag för årsredovisning för staten 2018*, s. 10.

⁷ *Statistik om offentlig upphandling 2019*, s. 231.

Ert datum:
2020-01-24

Datum:
2020-02-25

Er ref:
Fi/2019/03441/SFÖ

Diarienummer:
UHM-2020-0029

Upphandlingens betydelse för offentlig verksamhet uppmärksammas också allt oftare i sammanhang där brister och risker i offentlig verksamhet identifieras och initiativ till åtgärder utreds: Ett exempel bland många är Upphandlingsmyndighetens regeringsuppdrag att ge stärkt stöd om upphandling till samhällsviktig verksamhet. Två pågående processer som visar på att de privata aktörernas betydelse för den statliga verksamheten knappast kommer att avta under överskådlig tid är förslaget om ett upphandlat fondtorg, *Ett bättre premiepensionssystem (SOU 2019:44)*, samt den pågående reformeringen av Arbetsförmedlingen.

Vi vill understryka vikten av att den offentliga upphandlingen och de privata aktörerna inte förbises vid den vidare beredningen av Tillitsdelegationens förslag. Detta kan till exempel ske genom att upphandlingsfrågor och leverantörsrelationer ges utrymme i den stödfunktion som föreslås inrättas vid Arbetsgivarverket. Vidare vill vi framhålla att upphandling kan utgöra ett verktyg för att lösa de komplexa samhällsutmaningar som ska diskuteras inom den arena som delegationen föreslår skapas och att näringslivet bör ges en roll i den kommitté som föreslås inrättas. Enligt vår uppfattning bör offentlig upphandling även utgöra ett delmoment i den introduktionsutbildning för statsanställda som Tillitsdelegationen har i uppdrag att lämna förslag kring.

Sammanfattningsvis bör en utvidgning av ledarskapets förståelse för den offentliga upphandlingens betydelse enligt vår uppfattning utgöra en hörnsten i den fortsatta utvecklingen av den statliga sektorn. Fler ledande tjänstemän och politiker måste se potentialen i inköp som ett verktyg att klara gemensamma utmaningar. Bra affärer kräver bra ledarskap och chefer i offentlig sektor har en viktig roll att spela. Genom att lita på medarbetare och ge dem rätt förutsättningar kan man möjliggöra upphandlingar som svarar mot behov, bidrar till samhällsnytta och värnar om skattemedlen. Att endast fokusera på de statliga myndigheterna och deras anställda vid utvecklingen av den statliga verksamheten riskerar att utelämna en viktig samhällssektor som bidrar i utförandet av det offentliga uppdraget.

Generaldirektör Inger Ek har beslutat i detta ärende. Upphandlingsjuristen Henrik Grönberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även strategen Johanna Enberg samt chefsjuristen Anders Asplund deltagit.

Inger Ek

Henrik Grönberg